

# ÖDƏNİLMƏZ BORC

## Esse müsabiqəsi qaliblərinin yazıları “Azərbaycan müəllimi” qəzetinin səhifələrində

Qocalmış, illər boyu Allahın küleyinə, yağışına, qızmar günəşinə sinə gərməkdən yorulmuş ağacların arasında gizlənmiş birmərtəbəli evin qapısı cırlıltı ilə açıldı. “Qapının cırlıtısı yaman artıb, gərək bir az neft tapıb sürtəm”- deyər qadın fikirləşdi. Bir dəqiqə keçməmiş bu fikir də ona mənasız gəldi. Qəmli-qəmli danladı özünü: “Eh, qapını səndən başqa kim açır ki! Sənin də vaxtına bir şey qalmayıb...”. Ətrafına baxdı: “Amma bu gün nə gözəl gün çıxıb. Elə bil yazın qırx beşidi...”

Qadın əlindəki əsanı yerə dayaya-dayaya, ehtiyatla yeriyib az qala həyətin yarısını tutan iri tut ağacının altındakı taxta oturacağı çatdı. Oturdu. Evin qapısı ilə yerə bərkidilmiş bu taxta oturacağı arasındakı məsafə yordu onu. Dərindən nəfəs aldı. Həyəti ilk dəfə görmüş kimi diqqətlə gözəndən keçirdi. Hər tərəfi, hətta darvaza tərəfə gedən cıgırı da basmış otların üstündəki payız şehi par-par parıldayırdı. Elə bil, bütün həyəti, ağaclara, güllərə minlərlə parıltılı muncuqlar düzülüşdü. Günəşin istisindən dirilmiş payız gülləri bu gün daha gözəl göründü ona. Müşfiqi xatırladı:

*Ah, mən gündən-günə bu gözəlləşən,  
İşıqlı dünyadan necə əl çəkdim?!*

Tez də özünü qınadı Saniyə müəllim. “Eh, mən nə danışırım?! Mənim körpə şagirdlərim “uff” demədən ölümə atıldılar. Şəhid oldular. Eləsi on doqquz yaşında, eləsi iyirmi yaşında... İndi mən, yetmişə haqlayan qoca utanmadan ölümdən qorxuram. Bəs o cavanlar nə gördü? Nə yaşadılar?! Can mənim igid balalarım, nakam balalarım... İllərlə Xocalı qırğınının, Şuşanın işğalının, Yanvar faciəsinin ildönümünü yana-yana-qeyd etdik. Tədbirlərdə ağlaya-ağlaya şeirlər dedik. Zəhmətimi itirmədiniz. Vətən torpaqlarını qurtardınız yağı düşməndən... Məktəbi bitirəndə siz mənə deyirdiniz: “Saniyə müəllim, haqqınızı halal edin. İndi mən sizə deyirəm: haqqınızı halal edin bizə. Mənim şəhid balalarım. Mənim Raminim, Mə-

həbbətim, Gərayım, Səxavətim, Xəyalım, İlqarım, Ramilim...”

Əslində Saniyə müəllim yaşına görə çox cavan görünürdü. Geyinib-keçinib, əlinə jurnalı alıb siniflərə gedəndə ona qırx yaş güclü verərdin. Xəstəliyi-zadı da yox idi. Bu altmış beş yaş nə vaxt gəldi, necə gəldi heç bilmədi də... Onu qocaldan şagirdlərinin şəhid olması oldu. İndi elə bir gün olmazdı ki, onları xatırlamasın...

- Müəllim, ay müəllim, bu şeirdə “vətənimdir” sözü niyə üç dəfə deyilib? Şair ayrı söz tapa bilməyib? Eyni sözü üç dəfə təkrar edib...

Saniyə müəllimin yaxşı yadındadır... Məhəbbət həmişə qərribə, maraqlı suallar verərdi.

- Yox, Məhəbbət bala, Abbas Səhhət söz tapmaqda çətinlik çəkən şair deyildi. Bax tutaq ki, mən səndən soruşuram: Kimi çox istəyirsən? Sən cavab verirsən: Anamı! Bir də deyirəm: Lap çox kimi istəyirsən? Yenə deyirsən: Anamı! Üçüncü dəfə soruşuram: Anandan çox kimi istəyirsən? Sən də inadla deyirsən: Anamı! Anamı! Anamı! Bax, Abbas Səhhət də belə deyib: “Vətənimdir, Vətənimdir, Vətənimdir!” Yəni Vətəndən daha üstün, daha qiymətli, daha əziz heç nə yoxdur.

“Eh, xatirələr... xatirələr nə qədər şirin, nə qədər əlçatmazsınız! Kaş ki, o günlərin biri bu gün olaydı...”

Saniyə müəllim çətinliklə ayağa qalxdı. Kədərlə darvaza tərəfə uzanan, ot basmış cı-

## I YER



**Tahirə Xudaverdiyeva,**  
*Beyləqan rayonu,  
Dünyaməhəllər kəndində  
Azərbaycan dili və  
ədəbiyyat müəllimi*

ğıra baxdı. O gözəl mahnı qulağında səsləndi: “Sən gələn yolları ot basıb indin...”. Gör kimlər gəlmişdi, kimlər getmişdi bu cıgırla! Son qırx-qırx beş ildə kənddə yetişən həkimlərin, mühəndislərin, müəllimlərin... hamısının yolu bu cıgırdan keçmişdi...

Fikirlər, xatirələr yordu Saniyə müəllimi. Üç aydan bəri daimi yoldaşı olmuş çarpayya tələsdi. On addımlıq yolu on dəqiqəyə gəlib çatdı çarpayısına.

Yenə də xəyallar... xəyallar... Otağın tavanında baxdığı “kinolar”...

- Müəllim, bax gör mən necə yazmışam?

- Görüm... Afərin mənim Nuray balama.

Nə gözəl yazmışan! Həmişə belə səliqəli yaz.

- Müəllim, mən də yazmışam, mənim də dəftərimə bax!

- Darıxma, Rəşadət, hamının tapşırığını yoxlayacam. Qoy Vəfa qızımın yazısına baxım sonra.

- Müəllim, o pis yazıb. Ona görə əlləri ilə örtüb.

- Yox, o da gözəl yazacaq. Heç belə qəşəng qız pis yazı yazar? İndi qələmi bir az düz tutmur. Ona görə əlləri mürəkkəb olub. Bax, barmağını bura qoy görüm. Qələmi çox ucdan tutma. Barmaqların bulaşmasın. Bax belə...

... İndi Nuray da, Rəşadət də institutu bitiriblər. Xaricdə yaşayırlar. Ah, cavanlıq, cavanlar. Macərə axtarırlar... Gəzin...Gəzin... Sonda görəcəksiniz ki, dünyanın incisi elə Azərbaycandı... Hələ öz oğlum. “Gələcəm, ana, gələcəm. Qoy vaxt varkən dünyanı gəzim, görüm... Daha başa düşür ki, anası olsə heç üçünə də gəlib çatmayacaq...”

Saniyə müəllim birdən-birə özünü lap pis hiss elədi. Bədəni getdikcə halsızlaşdı. İstədi qalxıb otursun. Sonra fikrindən daşındı: “Yox, qoy uzanım, yəqin həyətdə çox durdum. Olan qüvvəm də tükəndi”.

...Xoş bir baygınlıq içində qapının döyüldüyünü hiss elədi. “Yəqin qonşudur. Sağ olsun gündə heç olmasa bir dəfə ara qapıdan keçib məni yoxlayır. Yaxşı ki, sən varsan! Yox, deyərsən, Sona deyil. O gələndə qapını döymür, eləcə çöldən hay-küy sala-sala gəlir”.

Ürəyində çoxdan “buyurun, gəlin içəri”, - desə də çöldəkilər handan-hana “gəl” sözünü eşitdilər.

Otağın alaqranlılığında gələnləri gec tanıdı. Daha doğrusu paltarlarından tanıdı. Hərbi paltarlarından. Keçmiş şagirdləri Mərahimlə Elməddin idi. Hər ikisi zabit idi. Kəlbəcərdə xidmət edirdilər. İlin-günün hansı vaxtında ailələri ilə görüşə gəlsələr lap on dəqiqəlik olsa da Saniyə müəllimə baş çəkirdilər.

Saniyə müəllimin gözlərinə işıq, ürəyinə qeyri-adi təpər gəldi. Nurlu sifəti bir az da gözəlləşdi. Cavanlar hər ikisi birdən:

- Müəllim, necəsiniz?

Saniyə müəllim gülümsünməyə çalışdı:

- Sizi görəndən sonra necə olaram? Əlbəttə ki, əla!

Mərahim həkim çağırmaq istədi. Saniyə müəllim qoymadı:

-Yox, yox, mənim balam, lazım deyil. Müalicəm tezə qurtarıb. Dərmanlarım da var.

Sonra zarafat elədi: Ürəkdir də ağrıyarsa, demək hələ ölməmişəm. Təki siz sağ olun. Siz yanımdasınız mənə həkim-zad lazım deyil. Hələ bir deyin görüm oralarda nə var, nə yox? Yenə fərəqət dururlar?

Cavanların sifətinə xoş təbəssüm yayıldı:

- Dururlar, dururlar. Özbaşına deyillər ki! Durmayanda da cavablarını veririk. Arxayın olun.

- Arxayınam... Allaha şükür... Siz varsınız... Daha arxayınam...

Saniyə müəllim qürurla uzun-uzadı şagirdlərinin üzünə baxdı. Bu dəfə vaxtı ilə sinifdə sevə-sevə öyrətdiyi Molla Pənahın iki misra şeirini xatırladı:

*“Hər kişi bir şey ki istədi, onu bəzər istədi,  
Kimi taxtı, kimi tacı, kimi əfsər istədi...”*

*Mən isə sizi istədim... sizi sevdim... sizi...*

Ertəsi gün qoca həyətin, qoca ağaclarının altı insanla dolu idi. Həyəti basmış otlar adamların ayaqları altında torpağa yapışmışdı. Yolda maşın hərəkəti dayanmışdı. Küçənin o üz-bu üzündə yüzlərlə şagird əllərində güllərlə, bayraqlarla hazır dayanmışdılar. Bir tərəfdən əklillər gəlir, gələnlər getdikcə sıxlaşır, izdihama çevrilirdi. Bütün rayon əhalisi Saniyə müəllimə heç vaxt ödəyə bilməyəcəkləri ömür borcunun heç olmasa bir gününü ödəmək istəyirdilər.

... Artıq Saniyə müəllim buludlara çatmışdı. Aşağı - izdihama baxırdı. Gözəl sifəti daha da işıqlanmışdı. Toplaşanların əksəriyyəti qırx iki ildə gözünün nurunu verdiyi şagirdləri idi. “Kədərlənməyin, mənim əzizlərim, mən sizin hər birinizin qələm tutan əlinizdə, kitab oxuyan gözlərinizdə, vətən üçün çarpan ürəyinizdə yaşayacam”.

Başını qaldıraraq daha yuxarı baxdı. Həs-rətində olduğu şəhid şagirdləri - cavan fidanları buludların arasından ona əl uzadırdılar: “Gəl, sənin yerin bizim yanımda - ən yüksək qatdadır, əziz müəllimimiz...”